

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

УДК 004.01

DOI <https://doi.org/10.32838/TNU-2707-0581/2020.6/06>

Данькевич Ю.В.

Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського

АЛГОРИТМ СУПРОВОДУ ДОКУМЕНТІВ, ЩО РЕГЛАМЕНТУЮТЬ ЗАХИСТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

У статті зацентовано увагу на актуальності документаційного забезпечення об'єктів, що підтверджують авторське право, поетапно розглядаються всі необхідні складові частини, що впливають на безпосередній процес отримання торговельного авторського права на торговельну марку, патентування винаходу та корисної моделі, власне авторського права чи домену. У статті наведено цікаві приклади реєстрації заявок на право інтелектуальної власності з використанням кольору. Також наголошено на тому, що під час документаційного супроводу авторського права необхідно пам'ятати, що не всі об'єкти вважаються такими.

Відповідно до чинного законодавства, особа, яка має авторське право (автор твору чи будь-яка інша особа, якій на законних підставах передано авторське майнове право на цей твір), для сповіщення про свої права може використовувати знак охорони авторського права. Цей знак складається з таких елементів, як: латинська літера "с", обведена колом, – (зображення знака не наводиться); ім'я особи, яка має авторське право; рік першої публікації твору. Знак охорони авторського права проставляється на оригіналі і кожному примірнику твору.

Станом на тепер допускається без згоди автора або іншої особи, яка має авторське право, репрографічне відтворення одного примірника твору бібліотеками й архівами, діяльність яких не спрямована прямо або опосередковано на одержання прибутку, за умови, що відтворюваним твором є окрема опублікована стаття та інші невеликі за обсягом твори чи уривки з письмових творів (за винятком комп'ютерних програм і баз даних), з ілюстраціями чи без них, і коли це відтворення здійснюється за запитом фізичних осіб за умови, що бібліотека й архів мають досить підстав вважати, що такий примірник використовуватиметься з метою освіти, навчання і приватного дослідження.

Також допускається без згоди автора чи іншої особи, яка має авторське право, відтворення уривків з опублікованих письмових творів, аудіовізуальних творів як ілюстрацій для навчання за умови, що обсяг такого відтворення відповідає зазначеній меті; репрографічне відтворення навчальними закладами для аудиторних занять опублікованих статей та інших невеликих за обсягом творів, а також уривків із письмових творів з ілюстраціями або без них за умови, коли: обсяг такого відтворення відповідає зазначеній меті; відтворення твору є поодиноким випадком і не має систематичного характеру.

Ключові слова: авторське право, інтелектуальна власність, документаційний супровід авторського права, інтелектуальна власність, державні системи правової охорони інтелектуальної власності, реєстрація об'єкта авторського права.

Постановка проблеми. Підготовка бакалаврів за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» передбачає вивчення обов'язкової дисципліни «Патентна та ліцензійна діяльність». Одним з обов'язкових елементів вивчення дисципліни є розуміння студентами того, який алгоритм необхідний для

документаційного підтвердження авторського права. Студенти повинні не лише теоретично розумітися на положеннях Закону України «Про авторське і суміжне право», а й практично вміти підготувати необхідний пакет документів, що є обов'язковими в супроводі на отримання авторського права.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній фаховій та науковій літературі питанню вивчення документаційного супроводу на отримання авторського права присвячено статті М. Горещької про захист авторських прав у мережі Інтернет, С. Бондаренко про авторські та суміжні права, Л. Заморської про змістовно-теоретичний аналіз авторського права, Л. Майданик про принципи авторського права України та багатьох інших.

Постановка завдання. Запропонована стаття передбачає розв'язання низки завдань, головні з яких такі: акцентувати увагу на важливості розуміння студентами теоретичного та практичного матеріалу, що документаційно супроводжує об'єкти авторського права; уміння грамотно підбирати всі необхідні складники, що становлять текст заявки на авторське право; розуміти значення охоронного документа в постінформаційному соціумі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією з вагомих проблем, що пов'язана з потужним та доступним обсягом інформації, є збереження прав інтелектуальної власності через зазначення її об'єктів, як-от: авторські права, суміжні права, право промислової власності, торговельні марки, географічні зазначення, сорти рослин і породи тварин, комерційна таємниця тощо. Закон України «Про авторські та суміжні права» [3] регламентує охорону «особистих немайнових прав і майнових прав авторів та їх правонаступників, пов'язаних зі створенням та використанням творів науки, літератури і мистецтва, – авторське право, і права виконавців, виробників фонограм і відеограм та організацій мовлення – суміжні права» [3]. Також положення Закону обґрунтовують ті спірні моменти, що роз'яснюють межі його впливу. Зокрема, не є об'єктом авторських прав, отже, й інтелектуальною власністю, «повідомлення про новини дня або поточні події, що мають характер звичайної пресінформації; твори народної творчості (фольклор); видані органами державної влади в межах їхніх повноважень офіційні документи політичного, законодавчого, адміністративного характеру (закони, укази, постанови, судові рішення, державні стандарти тощо) та їх офіційні переклади; державні символи України, державні нагороди; символи і знаки органів державної влади [3], Збройних сил України й інших військових формувань; символіка територіальних громад; символи та знаки підприємств, установ та організацій; грошові знаки; розклади руху транспортних засобів, розклади телерадіопередач, телефонні довідники та інші аналогічні бази даних, що не відповідають критеріям оригі-

нальності і на які поширюється право sui-generis (своєрідне право, право особливого роду)» [3].

У усіх інших випадках, які не зазначені в положенні, об'єкти можуть претендувати на авторське право. В Україні інституційною складовою частиною державної системи правової охорони інтелектуальної власності є державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент) [10]. У межах повноважень підприємство розглядає і проводить експертизу заявок на об'єкти інтелектуальної власності, що надходять на його адресу; забезпечує (а де-факто здійснює) державну реєстрацію та видачу охоронних документів на зазначені об'єкти; забезпечує (а де-факто здійснює) публікацію офіційних видань у сфері інтелектуальної власності; здійснює інформаційну, просвітницьку, навчальну й інноваційну діяльність, необхідну для проведення експертизи заявок й подальшого розвитку закладу експертизи; є центром міжнародного обміну виданнями; здійснює повноваження Міжнародного пошукового органу й Органу міжнародної попередньої експертизи відповідно до Договору про патентну кооперацію (РСТ). Ці повноваження Всесвітня організація інтелектуальної власності (далі – ВОІВ) надала Укрпатенту у 2013 р. та подовжила із 2017 по 2027 р.; надає патентно-інформаційні послуги, здійснює інформаційну підтримку суб'єктів інноваційної діяльності, організовує та проводить семінари, конференції, круглі столи з актуальних питань щодо набуття й охорони прав на ОІВ [10].

У свою чергу, алгоритм супроводу документів, що регламентують захист інтелектуальної власності, складається з дотримання обов'язкових етапів, без розуміння яких неможливо дотриматися авторського права. Зокрема, необхідно пам'ятати, що авторське право не потребує обов'язкової державної реєстрації, але в разі наявності посвідченого документа лише автор зможе підтвердити дату створення твору, представити документ в суді або в будь-який інший офіційний орган державної влади. Отже, саме авторське право на початковому етапі уможливить захист дизайну логотипа, книги, тексту пісні, комп'ютерної програми, музики, проекту будівлі, сценарію тощо. Далі здійснюється перевірка за класом (від 1 до 34) та послугою (від 35 до 45). Наприклад, Клас 41. – «Освіта; забезпечування навчання; розважальні послуги; влаштування спортивних і культурних заходів», а саме: академії (освіта); викладання; відеознімання; влаштування і проведення з'їздів; влаштування і проведення колоквиумів; влаштування і проведення конференцій; влаштування

і проведення концертів; влаштування і проведення навчальних форумів з особистою присутністю; влаштування і проведення практичних занять (навчання); влаштування і проведення семінарів тощо [12].

Послуги Класу 35. – «Рекламування; керування підприємницькою діяльністю; адміністрування у сфері підприємницької діяльності; офісні роботи», що включає: виписування рахунків; влаштування передплати газет для інших; влаштування передплати телекомунікаційних послуг для інших; готування платіжних документів; готування податкових декларацій; демонстрування товарів; довідкові послуги у сфері підприємницької діяльності; допомогу в керуванні підприємницькою діяльністю; допомогу в комерційному або промисловому керуванні; дорадчі послуги для керування підприємницькою діяльністю; досліджування щодо підприємницької діяльності тощо [12].

Далі здійснюється безпосередня реєстрація об'єкта авторського права, що вимагає: виду торговельної марки (словесна, зображувана, об'ємна, звукова, нюхова чи комбінована). Словесна торговельна марка – позначення, що складаються з літер, цифр, слів або їх поєднань. Такі торговельні марки можуть бути виконані оригінальним шрифтом або кольором, що допоможе надати позначенню відмінності. Зображувальна торговельна марка – це різні абстрактні або реалістичні зображення без тексту. Комбінована торговельна марка – поєднання словесної частини із графічним елементом. Найчастіше такі торговельні марки використовують як логотипи компанії. Об'ємна торговельна марка може бути зареєстрована як форма товару або його упаковка. Наприклад, даною торговельною маркою також може бути значок автомобільної марки. Звукові торговельні марки найчастіше трапляються в медіаіндустрії та використовуються як заставка теле- або радіопередач, що надає їм розпізнавального характеру і впізнаваності серед глядачів/слухачів [12].

Навіть запах також може бути зареєстрований як торгова марка. В українському законодавстві процедура реєстрації таких торговельних марок не прописана, але, за зауваженням фахівців, і не заборонена. Нюхова торговельна марка повинна, як і інші види торговельних марок, надавати товару/послугі відмінної риси. Наприклад, запах кави не може бути зареєстрований як торговельна марка для кави, натомість для кулькової ручки шанси реєстрації вищі.

Надалі в документах обумовлюється строк реєстрації: стандартний – 22–24 місяці, прискорений – 7–8 місяців. Далі необхідно обов'язково зазначити, юридична чи фізична особа реєструє авторське право. Так, юридична особа – «організація, суб'єкт права, здатний від свого імені набувати майнових і особистих немайнових прав і нести обов'язки та самостійно брати участь у правовідносинах, бути позивачем та відповідачем у суді» [12]. В Україні організація визнається юридичною особою виключно після проведення її державної реєстрації та внесення до Єдиного державного реєстру. Фізична особа – у «цивільних та інших галузях права термінологія, що використовується для позначення людини (громадянина, особи без громадянства) як учасника правових відносин». Фізична особа також підпорядковується певним нормам та правилам поведінки. Обмеження права фізичної особи на здійснення підприємницької діяльності встановлюються Конституцією України та законом. Фізична особа здійснює своє право на підприємницьку діяльність за умови її державної реєстрації в порядку, встановленому законом.

Надалі з'ясовується кількість заявників, тобто від однієї людини і до обумовленої кількості. У разі реєстрації авторського права враховується кольорова гама від чорно-білої до кольорової. За слушним зауваженням Ю. Трачука, «у законодавствах багатьох країн (які є членами Паризької конвенції про охорону прав промислової власності) прописана норма, що дозволяє реєструвати колір як знак для товарів чи послуг. Проте виникає величезна кількість спорів та суперечок під час практичного застосування вказаної норми». Актуальність питання посилюється натеper з огляду на те, що в умовах технологічного прогресу беруться до уваги вже не окремі кольори, а навіть їхні відтінки [17].

Саме ряд кольоровою гама робить товар більш упізнаваним. Автор наводить цікавий приклад, що «питання про захист кольору як торговельної марки було порушено у США більше двадцяти років тому, коли судова влада США надала корпорації Owens Corning дозвіл на реєстрацію рожевого кольору як торгової марки. Колір використовувався як дискримінаційний елемент продукції компанії – рожевого скловолкна» [17]. В Україні теж є низка нюансів щодо реєстрації кольору. Так, відповідно до чинних норм, об'єктом знака може бути як колір, так і комбінація кольорів. Але документальний супровід таких заявок до кінця не продуманий, оскільки, за словами експерта, «для

подання заявки на реєстрацію кольору як знака для товарів та послуг, необхідно вказати в заяві конкретний колір або кольори, надати кольорове зображення знака у вигляді кольорового квадрата 8 x 8 см. Або в разі поєднання кольорів розділити квадрат на рівні частини (прямокутники) та представити їх у «прапорному» вигляді» [17].

Як вихід, можливість документального супроводу в таких ситуаціях буде тоді, коли колір, що реєструється, є нехарактерним для певного виду продукції, упакування; колір використовується компанією як розрізняльна ознака на ринку та сформувався у свідомості споживачів; тривале використання кольору в рекламі; звуження витребування правової охорони кольору щодо конкретного товару або послуги. Експерти зауважують, що станом на тепер в Україні документальний супровід заявки на реєстрацію кольорів як знаків для товарів та послуг є поодиноким [17].

Окрім того, документальний супровід об'єкта авторського права може включати й онлайн-перевірку, коли з відкритих джерел береться інформація про всі можливі ризики та рекомендації, що їх необхідно буде враховувати для подальшої реєстрації. Тобто можна завчасно перевірити, чи не було раніше здійснено реєстрацію на право інтелектуальної власності. Зрештою, під час оформлення документів на авторське право необхідно вказати громадянство.

Висновки. Отже, алгоритм супроводу документів, що регламентують захист інтелектуальної власності, уможливив висновок про те, що реєстрація авторського права триває приблизно 2–3 місяці, власне реєстрація – місяць від дати надходження заявки, видача свідоцтва – місяць від дати реєстрації. Вона не є обов'язковою, проте може полегшити вирішення спору щодо автор-

ства в разі його виникнення. Подати заявку на реєстрацію авторського права може автор, його спадкоємець або їхній правонаступник (фізична або юридична особа) як самостійно, так і через довірену особу. В останньому разі до матеріалів заявки додається довіреність, видана заявником на ведення діловодства. Наприклад, документи для реєстрації договорів такі: заява, викладена українською мовою, за встановленою формою; примірник твору; примірник авторського договору, що засвідчує передачу (відчуження) майнового права на твір, або примірник авторського договору про передачу права на використання твору; документ, що підтверджує наявність майнових прав, що передаються (за необхідності); документ або копія документа про сплату збору за підготовку до реєстрації договору; довіреність, якщо заявка подається довіреною особою.

Важливо наголосити, що за умови е-документообігу значно полегшилася процедура документального супроводу, оскільки зменшилася бюрократична складова частина, скоротилися етапи проходження заявки в інспекторів, уможливилася більш швидка перевірка об'єкта авторського права онлайн. На документах, що приймаються або затверджуються, може бути використано кваліфікований електронний підпис. Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності», подання документів в електронній формі, видача документів в електронній формі здійснюються відповідно до законодавства у сфері електронних документів і електронного документообігу, електронних довірчих послуг, правил, встановлених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері інтелектуальної власності.

Список літератури:

1. Бондаренко С. Авторське право та суміжні права. Київ : Ін-т інтел. власн. і права, 2008. 288 с
2. Горещька М. Захист авторських прав у мережі Інтернет. URL: <https://jur-gazeta.com/>.
3. Про авторські і суміжні права : Закон України. URL: zakon.rada.gov.ua/.
4. Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>.
5. Про доступ до публічної інформації : Закон України. URL: zakon.rada.gov.ua/.
6. Про захист персональних даних : Закон України. URL: zakon.rada.gov.ua/.
7. Про інформацію : Закон України. URL: zakon.rada.gov.ua/.
8. Заморська Л. Функції права: змістовно-теоретичний аналіз. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2015. № 6. С. 3–9
9. Майданік Л. Принципи авторського права України: поняття, види, система. *Право України*. 2017. № 11. С. 181–188.
10. Офіційний сайт державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності». URL: <https://sis.ukrpatent.org/uk/search/simple/>.
11. Офіційний сайт Товариства з обмеженою відповідальністю «Профітмарк». URL: <https://profitmark.ua/uk/copyright>.

12. Офіційний сайт патентних повірених. URL: <https://www.msp-patent.com.ua/ua/39-yaki-buvayut-vidi-torgovelnih-marok.html>.
13. Перелік класів Міжнародної класифікації товарів і послуг для реєстрації знаків. URL: https://ipstyle.ua/ua/classes_mktp/.
14. Посібник для суддів з інтелектуальної власності / Т. Бенедисюк та ін. Київ : К.І.С.
15. Право інтелектуальної власності : Академічний курс : підручник для студентів вищих навчальних закладів / О. Орлюк та ін. ; за ред. О. Орлюк, О. Святоцького. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2007. 696 с.
16. Про національний орган інтелектуальної власності : розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 2020 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>.
17. Трачук Ю. Колір теж торгова марка? URL: <https://blog.liga.net/>.
18. Цивільний процесуальний кодекс України станом на 13 серпня 2020 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

Dankevych Yu.V. ALGORITHM OF SUPPORT OF DOCUMENTS REGULATING THE PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY

The article focuses on the relevance of documentation of objects that confirm copyright. The article gradually considers all the necessary components that affect the direct process of obtaining trademark copyright for a trademark, patenting an invention and utility model, the actual copyright or domain.

The article provides interesting examples of registration of applications for intellectual property rights using color. Also, when documenting copyright, keep in mind that not all objects are its object. According to the current legislation, the person who has the copyright (the author of the work or any other person to which the copyright on this work has been legally transferred), may use a copyright notice to notify its rights. This sign consists of the following elements: the Latin letter “c”, circled, – (the image of the sign is not given); the name of the copyright holder; year of the first publication of the work. The copyright mark is affixed to the original and each copy of the work.

As of today, it is allowed without the consent of the author or other copyright holder, reprographic reproduction of one copy of the work by libraries and archives, whose activities are not aimed directly or indirectly at making a profit, provided that the reproduced work is a separate published article and other small works or excerpts from written works (except for computer programs and databases), with or without illustrations, and when this reproduction is carried out at the request of individuals, provided that the library and the archive have sufficient grounds to believe that such a copy will be used for the purposes of education, training and private research.

Also, it is allowed without the consent of the author or another person who has the copyright to reproduce excerpts from published written works, audiovisual works as illustrations for teaching, provided that the amount of such reproduction meets the stated purpose; reprographic reproduction by educational institutions for classrooms of published articles and other small-volume works, as well as excerpts from written works with or without illustrations, provided that: the volume of such reproduction corresponds to the specified purpose; reproduction of the work is an isolated case and is not systematic.

Key words: *copyright, intellectual property, copyright documentation, intellectual property, state systems of legal protection of intellectual property, registration of copyright.*